
Könyvrecenziók

CSERNÉ ADERMANN GIZELLA

Neveléstudományi doktori iskola az ELTE-n

Új felismerések és kihívások az ember formálásáról (szerkesztette: Széchy Éva), Gondolat Kiadó, Bp. 2005. címmel jelent meg az Eötvös Lorand Tudományegyetemen működő neveléstudományi doktori iskola tanulmánykötete.

A doktori iskola egyike volt a magyarországi tudományos kutatói utánpótlás nevelésére létrehozott első doktori iskoláknak, amelynek nemzetközi hírnevét és elismertségét bizonyítja, hogy több kontinensről is voltak és vannak hallgatói. Az iskola képzési programja átfogja a neveléstudomány teljes körét, ugyanakkor céljaul tűzi ki a nevelési folyamatok alapjainak újragondolását. Ez utóbbi jegyében született a doktori iskola vezetője, Széchy Éva által szerkesztett tanulmánykötet.

A pedagógiai problémák és a nevelés legfontosabb kérdéseinek interdiszciplináris megközelítése különös érdeme annak a műnek, amelynek kinyilvánított szándéka, hogy segítsen betekintést adni a nevelési folyamatok korszerűbb útkereséseibe, lehetővé tegye az új kutatónemzedék számára a szélesebb horizontú szemléleti és metodológiai alapozást.

A kötet a neveléstudományi doktori iskolán elhangzott előadások, vitaindító prezentációk, kérdésfelvetések gyűjteménye. A szerzők különböző szakterületek akadémikusai, akadémiai doktorai illetve tudományosan elismert kutatói, többségükben nem a neveléstudomány képviselői, mondandójuk mégis szorosan kapcsolódik a pedagógiához.

Különös hatást gyakorolhatnak az olvasóra azok a tanulmányok, amelyek a modern természet- és alkalmazott tudományok fejlődésének hatását mutatják be a nevelési folyamatok tanulmányozására. A nevelhetőség biológiai alapjainak feltárása, az emberi gondolkodás fejlődésének fiziológiai alapú bemutatása, a humánológia eredményeinek alkalmazása a személyiség fejlődésében-fejlesztésében (Czeizel Endre, Csányi Vilmos és Ádám György munkája) közelebb visz ahhoz, hogy a pedagógiát egzakt tudásra épülő tudománynak tekinthessük.

A test és a lélek egysége az emberi minőség alkotótényezőjeként két tanulmány segítségével bontakozik ki, melynek szerzői olyan közismert szakemberek, mint Frenkl Róbert és Popper Péter.

Az információs társadalom nagy kihívás a pedagógia számára. Vámos Tibor rövid írásában számtalan fontos és megválaszolendő kérdést említ, így a régi érelembe vett kanonizált tudás megszűnésének következményeit, a dinamikus stabilitás igényét az ismeretekben és magatartásformákban, a tudományos eredmények verifikációjának igényét a sarlatánságtól való megkülönböztetésre, a memória és memorizálás szerepének megváltozását a tanulási folyamatokban.

A tanulmányok másik nagy csoportját azok az írások alkotják, amelyek a társadalom, a társadalmi mozgás és a nevelés viszonyrendszerét elemzik.

A globalizáció elkerülhetetlen hatásai, áldásai és átkai egyaránt visszahatnak a felnövekvő nemzedékek nevelésére. Simai Mihály a globalizáció emberi dimenzióit tárja fel több aspektusból. Vizsgálat tárgyává teszi többek között a globalizáció és az állam kapcsolatát, a globális rendszer hatalmi viszonyait, a civil társadalom szerepét a demokrácia fenntartásában, és a tudás alapú társadalomhoz vezető út lépéseit.

Ugyancsak a globalizációhoz kapcsolódik, de a kérdést más szempontból világítja meg Köpeczi Béla: A globalitás és a nemzeti nevelés című tanulmánya.

Pataki Ferenc szociálpszichológiai munkássága jól ismert a neveléstudomány kutatói körében. A doktori iskolában a nevelés társas teréről tartott előadásai az individualizmus és kollektívizmus problémáit vetik fel, hasonlóképpen szóba kerülnek az identitásproblémák és a társulási formák és módok is.

A politika és a szakpolitikák, ezen belül is az oktatáspolitikai jellemzőit, feladatrendszerét, kapcsolatait, és a magyarországi oktatáspolitikai változásait elemzik Tímár János és Polónyi István professzorok.

A kötet két tanulmánya is foglalkozik az erkölcs és az erkölcsi nevelés kérdéskörével, az egyik specifikusan a vallás, a másik általánosan, a társas együttélés értéknormái oldaláról vizsgálja a kérdéskört.

Az egyetemes erkölcsi normák nevelésben betöltött szerepét a vallásos erkölcsi nevelés tapasztalataiból levezetve mutatja be Várszegi Asztrik. Tanulmányából megismerheti az olvasó a keresztény pedagógia eszményét, meggyőzően szól a példa és az egyház, mint közösség nevelőerejéről.

Az erkölcsről, annak társadalmi és történelmi változásáról, korunk erkölcsi nevelésének problémáiról a kötet szerkesztője, Széchy Éva gondolatébresztő tanulmánya értekezik. A doktori iskola vezető professzora megkísérel arra válaszolni, hogy melyek ma az alapvető demokratikus humanista értéknormák hazánkban és Közép-Kelet Európában.

Az etikai nevelés mellett a művészeti nevelés a harmonikus személyiségfejlesztés fontos területe. Agárdi Péter, a téma avatott szakértője ugyan csak villanásnak nevezi a mai kulturális kínálat kiválasztott elemeit, de valójában ennél több, amit bemutat, mély és tartalmas elemzés. Agárdi professzor gondolatai a gyerekek és az egyetemi hallgatók kultúrával, művészetekkel való találkozásáról mindenképp figyelemre méltóak.

Végül, de nem utolsó sorban ajánlom a doktori iskolák oktatóinak, vezetőinek figyelmébe Bábosik István „Kutatóvá fejlesztés a neveléstudományi doktori képzésben” című módszertani jellegű munkáját, amiben a PhD képzésre való alkalmasságtól az önálló tanulási folyamatokon keresztül mutatja be a képzés tartalmi elemeit, és a doktori képzés eredményességeinek mutatóit.